

คนไทยกับประวัติศาสตร์

พัฒนาพงศ์ ประคัลภ์พงศ์

เมื่อพูดถึง “ประวัติศาสตร์” มีผู้อ่านหลายท่านแสดงอาการเอือมระอา หลายท่านยังเคลงใจในวิชาอยู่ และมีอีกหลายท่านที่มีความซาบซึ้งตรึงใจเมื่อเอ่ยถึง “ประวัติศาสตร์” นั่นก็หมายความว่า คนแต่ละกลุ่มหรือแต่ละคนมองหรือเข้าใจประวัติศาสตร์ต่างกัน ความแตกต่างในการมองหรือเข้าใจประวัติศาสตร์นี้ นอกจากจะเกิดจากการมองเห็นความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ต่างกันแล้วยังเกิดขึ้นจากการมองเห็นความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ต่างกัน หรือคนละแง่ด้วย เช่น คนกลุ่มหนึ่งหรือคนหนึ่ง อาจมองประวัติศาสตร์ว่าเป็นสิ่งที่น่าเบื่อหน่าย มีแต่ชื่อคนและวันที่ อีกกลุ่มหนึ่งอาจมองว่า ประวัติศาสตร์มีคุณค่าช่วยให้มนุษย์จดจำความสำเร็จของมนุษย์ในอดีตไว้เป็นมรดกของชาติหรือของโลกสืบต่อไป หรืออีกกลุ่มหนึ่งมองเห็นว่า ประวัติศาสตร์มีคุณค่าควรแก่การศึกษา

นอกจากจะช่วยเข้าใจเหตุการณ์ในอดีตแล้ว ประวัติศาสตร์ ยังมีประโยชน์ช่วยให้เข้าใจปัจจุบันได้อย่างถูกต้อง และยังช่วยให้มนุษย์พร้อมที่จะเผชิญปัญหาต่างๆ ในอนาคตอีกด้วย การมองประวัติศาสตร์ของคนกลุ่มหลังนี้เป็นสิ่งที่กระทำไต่ยากสำหรับคนกลุ่มแรกที่ยกตัวอย่างมา เป็นความแตกต่างในการมองความสำคัญของประวัติศาสตร์ ส่วนแ่งเกิดเกี่ยวกับปัจจัยให้เกิดประวัติศาสตร์นั้นก็ต่างกัน เช่น คนหนึ่งอาจมองเห็นว่า ประวัติศาสตร์เกิดจากแรงผลักดันทางเศรษฐกิจ อีกคนหนึ่งเชื่อว่าประวัติศาสตร์มีแรงผลักดันจากศาสนา บางคนว่าประวัติศาสตร์เกิดจากบทบาทของผู้ปกครอง หรือบางคนเชื่อว่าประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ เกิดจากความขัดแย้งทางความคิด เป็นต้น ผู้อ่านคงพอจะเห็นได้ว่าความแตกต่างในการมองประวัติศาสตร์มีอยู่ ๒ ชั้นด้วยกัน ผู้เขียนไม่สามารถจะกล่าวถึงความคิด

หรือทัศนะของนักคิดเหล่านั้นอย่างละเอียด
ในที่นี้ แต่ผู้เขียนกล่าวถึงด้วยมีจุดประสงค์
จะชี้ให้เห็นว่ามนุษย์แต่ละคนหรือแต่ละกลุ่ม
มองและเข้าใจ ประวัติศาสตร์ ต่างกันด้วย
ประวัติศาสตร์เป็นศาสตร์ซึ่งมีขึ้นในตะวันตก
ความแตกต่างในการมองประวัติศาสตร์จึงมีอยู่
มากทั้ง ๒ ชั้นดังกล่าวแล้ว ส่วนสังคมไทย
จะจำกัดการมองประวัติศาสตร์อยู่ในชั้นแรก
เท่านั้น^๑ และยังฉาบฉวยและผิวเผินอีกด้วย

สิ่งที่ผู้เขียนควรจะกล่าวถึง ณ ที่นี้ คือ
ปัญหาว่า ทำไมคนจึงมองและเข้าใจประวัติ-
ศาสตร์แตกต่างกัน ผู้เขียนเองเชื่อว่ามีสาเหตุ
อยู่ ๒ ประการด้วยกัน สาเหตุประการแรก
ได้แก่พื้นฐานความรู้ทางประวัติศาสตร์ของแต่ละ
บุคคล และอีกประการหนึ่ง ได้แก่การไม่
สามารถอธิบายคุณค่าของประวัติศาสตร์ที่แท้
จริงให้คนทุกกลุ่มเข้าใจได้

หลักสูตรการศึกษาของชาติแต่ละชาติได้
บังคับให้นักเรียน นักศึกษา เรียนวิชาประวัติ-
ศาสตร์ โดยมีจุดประสงค์ปลูกฝังความรักชาติ
ในเด็ก (patriotic purpose) การเรียนวิชา
ประวัติศาสตร์ในระดับประถมและมัธยมศึกษา
ส่วนใหญ่มุ่งศึกษาเหตุการณ์ต่างๆ ในประวัติ-
ศาสตร์แต่นักเรียนส่วนมากจะศึกษาเหตุการณ์

เหล่านั้นโดยการท่องจำ เนื่องจากว่าในประวัติ-
ศาสตร์มีชื่อ ทั้งชื่อคน สถานที่ สิ่งต่างๆ เป็น
จำนวนมาก ตลอดจนวันที่ ปี ทำให้นักเรียน
ไม่สามารถจำสิ่งเหล่านั้นได้ และรายละเอียด
เหล่านั้นเอง ทำให้นักเรียนไม่ชอบวิชาประวัติ-
ศาสตร์และเกิดความเบื่อหน่ายขึ้นในที่สุด แต่
อย่างไรก็ตาม การเรียนในระดับประถมและ
ระดับมัธยมก็มีการศึกษาเหตุการณ์ โดยชี้ให้
เห็นถึงเหตุและผลของเหตุการณ์นั้น แต่ความ
เจริญเติบโตทางสมองของนักเรียนเหล่านั้นยัง
ด้อยอยู่ ถึงแม้จะมีการศึกษาความสัมพันธ์
ระหว่างเหตุและผลของเหตุการณ์ นักเรียนก็
ไม่อาจเข้าใจคุณค่าของวิชาประวัติศาสตร์ที่แท้
จริงได้ ประโยชน์ของวิชาประวัติศาสตร์จึง
จำกัดอยู่แค่การปลูกฝังความรักชาติ ซึ่งเป็น
เป้าหมายสำคัญของรัฐบาล นักเรียนต้องถูก
บังคับให้เรียนรู้เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์
ควบคู่ไปกับความเบื่อหน่าย การบังคับให้
เรียนเช่นนี้มีทั้งส่วนดีและส่วนเสีย ส่วนดีคือ
ประวัติศาสตร์ปลูกฝังความรู้รักความเป็นชาติ
ในใจเด็ก และเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ได้
ช่วยขยายทัศนะของนักเรียน สังเกตได้ว่า
นักเรียนเริ่มมีความสังเกตเหตุการณ์ปัจจุบัน
และเอยถึงประวัติศาสตร์อยู่เสมอ เช่นในวลี

๑. ประวัติศาสตร์เป็นวิชาใหม่ในสังคมไทย และไม่ใช่วิชาซึ่งเกิดจากวิวัฒนาการทางความคิดในชาติเราเอง
เรารับเอาโครงสร้างทางความคิดมาจากตะวันตกอีกชั้นหนึ่ง และลักษณะดังกล่าวนี้จะมีผลต่อการศึกษาปรัชญา
ประวัติศาสตร์ต่อไป ซึ่งผู้เขียนจะได้กล่าวถึงในตอนท้ายของข้อเขียนนี้

“ประวัติศาสตร์ขำข่อย” “ประวัติศาสตร์บอกเราว่า” “ถ้ามองดูประวัติศาสตร์จะเห็นว่า” เป็นต้น จะเห็นได้ว่าแม้คนที่ผ่านการเรียนประวัติศาสตร์จะเบื่อหน่ายประวัติศาสตร์ แต่เขาก็อ้างถึงประวัติศาสตร์อยู่เสมอ เพื่อช่วยทำให้เกิดความคิดหรือทัศนคติของเขามีน้ำหนักเพิ่มขึ้น^(๒) ส่วนผลเสียนี้ได้แก่ทำให้นักเรียนมองภาพประวัติศาสตร์หรือเข้าใจประวัติศาสตร์ผิดไป คือคิดว่า ประวัติศาสตร์เป็นเรื่องของการท่องจำชื่อต่างๆ และวันเดือนปีความจริงแล้วการศึกษาประวัติศาสตร์ มีจุดประสงค์ให้เข้าใจเหตุการณ์เป็นสำคัญ และจำชื่อและปีที่สำคัญๆ เท่านั้น แต่ก็มีผลสำคัญรองลงมาจากการเข้าใจเหตุการณ์ แต่นักเรียนเข้าใจผิดคิดว่าชื่อต่างๆ สำคัญ เลยกลายเป็นท่องจำชื่อเหตุการณ์โดยไม่เข้าใจเหตุการณ์จริงๆ แต่การให้นักเรียนเข้าใจเหตุการณ์จริงๆ นั้นก็กระทำได้โดยยาก เพราะความเจริญทางสมองของเด็กโดยทั่วไปยังไม่พอกับการเข้าใจเหตุการณ์ที่ลึกซึ้ง และซับซ้อนได้ เขาจึงต้องใช้วิธีการท่องจำโดยไม่ได้สัมผัสกับความเข้าใจที่แท้จริง เมื่อต้องใช้วิธี

การท่องจำ และต้องจำชื่อต่างๆ พร้อมทั้งเหตุการณ์ด้วย น้อยคนนักที่กระทำไปโดยไม่เกิดความเบื่อหน่าย เมื่อมีความเบื่อหน่ายเกิดขึ้นในความรู้สึกนึกคิดของเด็กแล้ว การมองประวัติศาสตร์ว่าเป็นเรื่องน่าเบื่อจึงมีเรื่อยมา เมื่อเด็กเหล่านี้ได้มีโอกาสเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ถ้าเขาได้ประสบกับวิธีการสอนที่มีเป้าหมายในการศึกษาที่ถูกต้อง คือศึกษาเพื่อเข้าใจเหตุการณ์ มิใช่การท่องจำเขาก็เป็นคนโชคดี เพราะมีโอกาสที่จะเข้าใจประวัติศาสตร์ที่แท้จริงได้ ประกอบกับความเจริญทางสมองก็มีพอที่จะคิดและเข้าใจเหตุการณ์ที่ลึกซึ้งและซับซ้อนได้ ถ้าสถาบันอุดมศึกษาสามารถเปลี่ยนทัศนคติของนักศึกษาได้ก็จะเป็นผลดียิ่ง แต่ถ้าสถาบันอุดมศึกษาไม่สามารถเปลี่ยนทัศนคติอันนี้ได้ นักศึกษาที่เบื่อวิชาประวัติศาสตร์มาตั้งแต่ชั้นต้นๆ ก็จะเบื่อวิชานี้ตลอดไป นักศึกษามีโอกาสเลือกเรียนวิชาเรียนได้ในระดับอุดมศึกษา นักศึกษาเหล่านั้นจะไม่เลือกเรียนวิชาประวัติศาสตร์แน่นอน คนที่เลือกเรียนจะเป็นคนที่เข้าใจวิธีเรียนวิชาประวัติศาสตร์โดยถูกต้องแล้ว^(๓) เมื่อเป็น

๒. ในทำนองเดียวกับนักศึกษารัฐศาสตร์และนักศึกษาสังคมศาสตร์สาขาอื่นๆ ที่ใช้ประวัติศาสตร์ หรือ Historical Method ในการทำให้การแสดงความคิดมีน้ำหนักขึ้น เพราะความคิดหรือการเข้าใจปัญหาในทางสังคมศาสตร์ต้องเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ไม่มากนัก

๓. ผู้เขียนได้พูดถึงการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ที่ถูกต้องมาแล้ว แต่ผู้เขียนไม่แน่ใจว่า ทุกสถาบันอุดมศึกษามีการเรียนเหมือนกันหรือไม่ อาจจะมีการเรียนแบบท่องจำอยู่ก็ได้ ซึ่งผู้เขียนไม่มีโอกาสทราบ นักศึกษาอาจเลือกเรียน เพราะคิดว่าวิชาท่องจำเป็นวิชาที่ถูกต้องและเป็นวิชาที่เขาคุ้นมาตั้งแต่แรกด้วย หากเป็นเช่นนั้นจริงก็ช่วยไม่ได้ หรือบางคนอาจเลือกเรียนประวัติศาสตร์ เพราะเลือกวิชาอื่นเรียนไม่ได้

เช่นนี้ ผู้อ่านลองพิจารณาดูก็แล้วกันว่านักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาบังคับมีเท่าไร คนที่จบมัธยมมีเท่าไร ในเมื่อนักเรียนและนักศึกษาเหล่านี้ มองประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่น่าเบื่อ แล้วจะมีสักกี่คนที่เข้าไปศึกษาประวัติศาสตร์เป็นวิชาสำคัญในสถาบันอุดมศึกษาพื้นฐานทางการศึกษาของแต่ละบุคคลนั่นเอง เป็นอุปสรรคมิให้มองหรือเข้าใจประวัติศาสตร์ที่แท้จริง และมีผลต่อการไม่เข้าใจคุณค่าที่แท้จริงของวิชานี้ด้วย ซึ่งเรื่องคุณค่านี้ผู้เขียนจะได้กล่าวต่อไป ในปัจจุบันนี้คนมองเห็นความสำคัญหรือคุณค่าทางประวัติศาสตร์น้อยลง เพราะสาเหตุวิธีการศึกษาอย่างหนึ่ง อีกประการหนึ่งคือ ในสมัยปัจจุบันมีวิชาสังคมศาสตร์หลายสาขา และวิชาเหล่านี้เพียงแค่นี้ก็เป็นที่สนใจของผู้เรียนแล้ว เช่น วิชารัฐศาสตร์ อาจช่วยให้ผู้ศึกษาคิดว่าตัวเรียนแล้วจะได้เป็นนักการเมืองที่สำคัญ หรือวิชาเศรษฐศาสตร์ และสังคมวิทยาอาจทำให้นักศึกษาคิดว่า ตัวเรียนแล้วจะได้เป็นนักเศรษฐศาสตร์ และนักสังคมวิทยา ซึ่งคนจำพวกนั้นก็เป็นที่ต้องการในสังคมประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลาย ประกอบกับการศึกษาวิชาสังคมศาสตร์เป็นวิชาที่กำลังขยายตัวเพื่อหาหลักทฤษฎี และระเบียบที่แน่นอนของแต่ละวิชา ด้วยเหตุนี้เองวิชาสังคมศาสตร์จึงเป็นที่นิยมแพร่หลาย และด้วยเหตุนี้เองทำให้นักศึกษาให้ความสนใจอย่างมาก

นักศึกษาจึงแทบไม่เห็นความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์เลย ทั้งๆ ที่วิชานี้ยังมีคุณค่าและความสำคัญ หากไม่มีคุณค่าและความสำคัญ การศึกษาวิชาประวัติศาสตร์จะดำรงอยู่มิได้จนทุกวันนี้

คราวนี้มาดูปัญหาอย่างที่สอง ที่ทำให้นักมองประวัติศาสตร์แตกต่างกัน นอกจากพื้นฐานความรู้ของแต่ละบุคคลคงได้กล่าวมาแล้ว ปัญหานี้ได้แก่การอธิบายหรือชี้คุณค่าและความสำคัญของประวัติศาสตร์ ผู้ที่มีหน้าที่อธิบายคุณค่าของประวัติศาสตร์ได้แก่ ครูสอนประวัติศาสตร์และนักประวัติศาสตร์ ทั้งนักประวัติศาสตร์สมัครเล่น และนักประวัติศาสตร์อาชีพ

ครูสอนประวัติศาสตร์ต้องรู้ และเข้าใจประวัติศาสตร์ ทั้งตัวประวัติศาสตร์และคุณค่าของประวัติศาสตร์ ส่วนนักประวัติศาสตร์ทั้งที่เป็นนักประวัติศาสตร์อาชีพ และนักประวัติศาสตร์สมัครเล่นต้องเข้าใจเนื้อหาและคุณค่าของประวัติศาสตร์โดยตรงอยู่ด้วยแล้ว กล่าวคือ มีหน้าที่ชี้คุณค่าและเสนอผลงานประวัติศาสตร์ตามความต้องการของสังคม การศึกษาวิชาอะไรก็ตาม ถ้าไม่รู้คุณค่าหรือความสำคัญของวิชานั้นๆ การศึกษาวิชานั้นๆ แทบจะไม่มีประโยชน์เลย ทำนองเดียวกันกับไม่ได้พลอยในสังคมปัจจุบัน นักเรียนนักศึกษาส่วนใหญ่มุ่งศึกษาเล่าเรียนเพื่อประกอบอาชีพในอนาคต

ใครตั้งใจที่จะประกอบอาชีพอะไรก็เรียนไป
ทางนั้น อาชีพในสังคมเป็นตัวกำหนดคุณค่า
ของวิชา เป็นตัวกำหนดการตัดสินใจของผู้
เรียนผู้ศึกษา และเป็นตัวกำหนดความตั้งใจ
ของผู้ปกครองของผู้ศึกษาเล่าเรียน โดยเฉพาะ
ในสังคมไทย ดังนั้น การเข้าใจคุณค่าของวิชา
จึงเกี่ยวพันกับการตัดสินใจส่วนตัวที่สอดคล้อง
กับอาชีพและค่านิยมในสังคม มีส่วนน้อยเท่า
นั้นที่ตัดสินใจศึกษาวิชาต่างๆ โดยมีแรงจูง
ใจจากการเข้าใจคุณค่าที่แท้จริงของวิชานั้น
คนส่วนน้อยเหล่านี้จะมุ่งศึกษาหาความจริง
หรือคุณค่าของวิชาที่ตัวเข้าใจในระดับสูงขึ้นไป
และคนส่วนน้อยเหล่านี้เองจะเป็นนักวิชาการ
ซึ่งผู้เขียนถือว่าเป็นอาชีพหนึ่งเหมือนกัน หน้า
ที่ของนักวิชาการก็คือศึกษาวิชาของตัวให้กว้าง
ขวางขึ้น ทั้งต้องสร้างคุณค่าวิชาของตัว เพื่อ
ขยายการศึกษาทางวิชาการของตัวอย่างหนึ่ง
และให้วิชาการของตัวดำรงอยู่อย่างทรงคุณค่า
อีกด้วย

นักประวัติศาสตร์จำเป็นต้องสร้างคุณค่าของ
วิชาของตัวขึ้นมา และพิมพ์เผยแพร่ให้
สาธารณชนได้ศึกษา ปัญหาที่มีอยู่ว่า คุณ
ค่าทางประวัติศาสตร์ที่นักประวัติศาสตร์เขียน
ขึ้นมาเหมาะสมสำหรับคนกลุ่มไหน มีพื้นฐาน
อย่างไร

นักเรียนในชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา
จะไม่สามารถใช้ความคิด และประสบการณ์
ของตัวศึกษาคุณค่าของวิชาใดๆ ได้ สืบเนื่อง
มาจากความเจริญทางสติปัญญาที่ยังน้อยอยู่ ยก
เว้นบางคนที่สมองเจริญเติบโตเกินวัย เช่น
Lord Acton ซึ่งสามารถอ่านประวัติศาสตร์
อย่างมากหลายภาษาตั้งแต่อายุ ๑๐ ขวบ
เป็นต้น นักประวัติศาสตร์หรือนักวิชาการ
สาขาอื่นๆ ไม่สามารถแสดงคุณค่าของตัวให้
คนอื่นเหล่านั้นได้ เพราะคุณค่าของวิชาต่างๆ มี
เหตุผล มีปรัชญา และมีความลึกซึ้งที่ซับซ้อน
เป็นโครงร่าง ด้วยเหตุนี้นักเรียนชั้นประถม
และมัธยม หรือแม้แต่เด็กศึกษาชั้นปีที่ ๑ และ
ชั้นปีที่ ๒ ไม่อาจเข้าใจคุณค่าที่แท้จริงของ
วิชาประวัติศาสตร์ได้

การศึกษาวិชาประวัติศาสตร์ในยุโรป
และอเมริกา มีอย่างกว้างขวาง นักประวัติ
ศาสตร์พยายามสร้างคุณค่าของประวัติศาสตร์
ขึ้นมาในรูปปรัชญาประวัติศาสตร์ และประวัติ
ศาสตร์นิพนธ์ (historiography) ความคิด
ของนักปรัชญาประวัติศาสตร์ ก็ต่างกันหลาย
สำนัก จนกระทั่งปัจจุบันวิชาปรัชญาประวัติ
ศาสตร์ และประวัติศาสตร์นิพนธ์ กลายเป็น
วิชาที่ศึกษากันอย่างกว้างขวาง ในภาควิชาประ
วัติศาสตร์ทั้งหลาย^(๔) แต่สิ่งที่ได้จากการ

๔. การทวนซ้ำทั้งสองนี้กลายเป็นวิชาที่มีความสำคัญขึ้น ก็มีปัญหาที่เป็นที่ถกเถียงกันในหมู่นักประวัติศาสตร์โดย
ทั่วไป แต่ผู้เขียนไม่ขอกล่าวถึงข้อถกเถียงเหล่านั้น ณ ที่นี้

ศึกษาดังกล่าวคือ การอธิบายคุณค่าและการ
หากฎเกณฑ์ที่แน่นอนของวิชาประวัติศาสตร์
แต่ประโยชน์หรือคุณค่าที่แท้จริง จะจำกัดอยู่
เฉพาะคนกลุ่มน้อยเท่านั้น คือ นักประวัติ
ศาสตร์ นักศึกษาประวัติศาสตร์ และผู้สนใจ
อื่นๆ ตัวอย่างเช่น Robert V. Daniels เขียน
หนังสือ Studying History : How and Why
และ Carl G. Gustavson เขียนหนังสือ A
Preface to History เป็นต้น นักประวัติ
ศาสตร์ทั้งสองท่านมีจุดประสงค์เขียนหนังสือ
ขึ้น เพื่อให้ให้นักศึกษาชั้นปีที่ ๑ ในระดับ
อุดมศึกษาอ่าน เพื่อให้เข้าใจคุณค่าวิธีการ
ของประวัติศาสตร์ เมื่อเป็นเช่นนี้จะเห็นได้ว่า
คนบางกลุ่มเท่านั้นที่พอจะเข้าใจ และเข้าใจ
คุณค่าของประวัติศาสตร์จริงๆ ส่วนความคิด
เกี่ยวกับคุณค่าของนักคิดนักปรัชญาประวัติ
ศาสตร์แต่ละคนก็แตกต่างกันไปอีกด้วย เพราะ
มนุษย์เราดำรงอยู่ด้วยปัจจัยสำคัญๆ หลาย
อย่าง จากที่กล่าวมาทั้งหมดพอสรุปได้ว่าการ
อธิบายคุณค่าของประวัติศาสตร์นั้น นอกจาก
กระทำไต่ยากแล้ว ยังทำได้เฉพาะคนกลุ่มน้อย
และนักปรัชญาประวัติศาสตร์ยังมีความแตก
ต่างในการมองคุณค่าทางประวัติศาสตร์อีกด้วย
เรื่องทั้งหมดนี้ ได้กล่าวมายืดยาวนั้นเป็น
พื้นฐานเพื่อเข้าใจ “คนไทยกับประวัติศาสตร์”

ต่อไป

คนไทยในอดีตมาจากไหน ผู้เขียนไม่มี
โอกาสอธิบายอย่างละเอียดในข้อเขียนนี้ จาก
การศึกษาประวัติศาสตร์ เรารู้ว่ามีอาณาจักร
ของชนชาติไทยอยู่หลายอาณาจักร เช่น อาณา
จักรโยนก อาณาจักรสุโขทัย อาณาจักร
อยุธยา ราชอาณาจักรไทยปัจจุบัน คนไทย
ในสมัยต่างๆ ต้องรู้ว่าตัวเองเป็นคนไทย จึง
สามารถที่จะร่วมกันต่อสู้เพื่อพิทักษ์รักษากลุ่ม
ชนชาติของตนได้ ทำนองเดียวกับคนไทย
ปัจจุบัน เราต้องรู้ว่าพวกเราเป็นคนไทย
ลักษณะดังกล่าวมิใช่เป็นชาตินิยม^๕ แต่เป็น
ความสำนึกในอดีต เพื่อความอยู่รอดใน
ปัจจุบัน

ผู้เขียนได้ใช้คำว่า “อดีต” (The Past)
เพราะมันแตกต่างจากคำว่า “ประวัติศาสตร์”
(history) มนุษย์ตั้งแต่สมัยโบราณมาได้ใช้
“อดีต” ต่างๆ กัน เช่น เพื่ออธิบายกำเนิด
และเป้าหมายของชีวิตมนุษย์ เพื่อเสริมส่งให้
สถาบันทางการเมืองมีความศักดิ์สิทธิ์ขึ้น
เพื่อกำหนดโครงสร้างของชนชั้นต่างๆ ใน
สังคม เพื่อบอกตัวอย่างการปฏิบัติที่ถูกต้องตาม
ศีลธรรม เพื่อช่วยในการสร้างสรรค์กระบวน
การที่เกี่ยวกับการศึกษาและวัฒนธรรมให้ดำรง
อยู่ในโลก เพื่อแนะทางให้เข้าใจอนาคต

๕. ชาตินิยมเกิดขึ้นมาได้ต้องมีความสำนึกทางประวัติศาสตร์ก่อน ชาตินิยมของไทยเริ่มมีขึ้นในสมัยของ จอมพล

ป. พิบูลสงคราม

เพื่อใช้ให้เป็นประโยชน์ในอนาคตสำหรับเป็น
เครื่องกำหนดขบวนการ ทั้งส่วนบุคคลและ
ของชาติโดยส่วนรวม เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า “อดีต” ในทุกสังคมจะเป็น
อดีตที่ยังดำรงชีวิตหรือความสำคัญอยู่ (a
living past) “อดีต” จึงเป็นสิ่งที่มนุษย์
ใช้มันชีวิตแล้วชีวิตเล่า วันแล้ววันเล่า สืบ
ต่อเนื่องกันมาโดยไม่สิ้นสุด สังคมมีการศึกษา
สูงขึ้น และมีความซับซ้อนยิ่งขึ้น การใช้
“อดีต” ก็ยิ่งมีความซับซ้อนและมีความสำคัญ
เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในสมัยปัจจุบันนี้เราใช้
“อดีต” อย่างกว้างขวางในการศึกษาด้านสังคม
ศาสตร์

ความสำนึกในตัวตนมนุษย์จะเป็นตัวเชื่อม
ความหมายหรือความเข้าใจหรือความสำนึกใน
อดีตกับความหมายความเข้าใจ และความ
สำนึกในอนาคต ลักษณะดังกล่าวจะเห็นได้
ชัดทั้งในสังคมเอเชียและทางตะวันตก

คนจีนมองอนาคตโดยพยายามเข้าถึงอดีต
เขาเชื่อว่าการที่อาณาจักรหรือราชวงศ์ต่าง ๆ
ต้องเสื่อมอำนาจลงนั้นสืบเนื่องมาจากสวรรค์
ได้ถอนโอวาท (mandate) โดยผ่านการปก
ครองที่เหลวแหลกของกษัตริย์ และการปก
ครองที่ไม่คำนึงถึงความทุกข์สุขของประชาชน
นั่นเอง เป็นเครื่องกำหนดให้คนจีนโดยทั่วไป
เข้าใจว่า ต้องมีโอรสองค์ใหม่มาจากสวรรค์
มาปกครอง เพื่ออำนวยความเจริญ ความยุติ

ธรรม และความอยู่ดีกินดีของประชาชน
เป็นต้น ส่วนในสังคมของชาติตะวันตกนั้น
“อดีต” ต่อเนื่องกับอนาคตในลักษณะที่มีการ
เปลี่ยนแปลงคือ การเคลื่อนไหวตามลำดับชั้น
ตลอดไป ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากความคิดเกี่ยว
กับจักรวาลวิทยา (cosmology) ของชาวคริสต์
ความคิดหรือความเชื่อนี้ได้ขยายรวมทั้งเวลา
ในอดีตและเวลาในอนาคต และจากความคิด
ดังกล่าวนี้จะช่วยในการทำนายเหตุการณ์ใด
เหตุการณ์หนึ่ง พอสรุปได้ว่า กระบวนการ
การเคลื่อนไหวในหรือของอดีตทางยุโรปจะ
เป็นแบบเส้นตรง ส่วนทางตะวันออกจะเป็น
วัฏจักร

ส่วนเมืองไทยเรานั้นไม่มีความคิดเกี่ยว
กับอดีตที่เชื่อมกับอนาคตเป็นของตัวเอง เรา
ได้รับอิทธิพลจากอินเดียอีกครั้งหนึ่งโดยผ่าน
ทางพระพุทธศาสนา

มนุษย์โดยทั่วไปจะมีแต่ความอยากรู้อยากเห็น
หรือเป็นสัตว์โลกที่สังเกตกระบวนการ
ทั้งหลายได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นมนุษย์จึง
ใช้ “อดีต” ในการยังตนเองและสังคมให้ดำรง
อยู่อย่างเหมาะสมตามสภาพการณ์ “อดีต”
จึงมิใช่เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นอย่างเดียวนั้น
“อดีต” ยังประกอบไปด้วยเหตุการณ์
สำคัญต่างๆที่เกิดขึ้นกับตัวเอง ครอบครัว
เผ่าพันธุ์ หรือชาติของตัว แรงดึงดูดใจและ
ประโยชน์ของอดีตทำให้มนุษย์รวบรวมข้อ

เท็จจริงที่เกี่ยวกับเหตุการณ์นั้น ๆ ทำให้
มนุษย์ค้นพบข้อเท็จจริงอื่นๆ และช่วยให้
มนุษย์สร้างความจริงขึ้นมา ความจริงของคน
ในอดีตนอกจากจะเป็นความจริงที่ได้มาจาก
ข้อเท็จจริงแล้ว ความจริงในอดีตส่วนใหญ่จะ
เกี่ยวเนื่องด้วยศีลธรรม ศาสนา และสุนทรีย-
ศาสตร์ คนส่วนใหญ่และนักประวัติศาสตร์
ในอดีตส่วนใหญ่ได้กล่าวถึงเฉพาะเหตุการณ์
ที่เกิดขึ้นอย่างเดียว แต่เขาจะได้รับอิทธิพล
ของศาสนา และการเมือง เป็นต้น เข้ามา
พัวพันกับเหตุการณ์นั้น ๆ ด้วย

“อดีต” ตามความหมายที่กล่าวมาแล้ว
ไม่เป็น “ประวัติศาสตร์” ถึงแม้ว่าส่วนหนึ่ง
ของ “อดีต” จะเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ก็
ตามที “ประวัติศาสตร์” มีลักษณะคล้าย
วิทยาศาสตร์ คือ เป็นกระบวนการทางค่าน
สติปัญญา “ประวัติศาสตร์” ยังเหมือน
วิทยาศาสตร์ในกรณีที่ต้องใช้ความคิดสร้าง
สรรค์ในสิ่งที่ไม่เคยได้รู้หรือพบมาก่อน โดย
การสังเกตและใช้ความคิดวิจารณ์อย่างถูกต้อง
ที่สุดเท่าที่นักประวัติศาสตร์สามารถทำได้
นอกจากนี้ “ประวัติศาสตร์” ก็คล้ายกับวิทยา-
ศาสตร์ที่เริ่มเจริญเติบโตและมีลักษณะการ
ศึกษาเป็นของตัวเอง ประมาณ ๓ ศตวรรษ
กว่ามาแล้วในสังคมตะวันตก ตั้งแต่ยุคฟื้นฟู
ศิลปวิทยาการ เป็นต้นมา นักประวัติศาสตร์
เริ่มพยายามที่จะเข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ๆ

โดยไม่มีอิทธิพลของศาสนา ศีลธรรม หรือ
การเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง นักประวัติศาสตร์
พยายามที่จะนำเอาวิธีการศึกษาอย่างลึกซึ้ง
ตลอดจนความเข้าใจต้นความคึกคักมาศึกษาเรื่อง
ราวของมนุษย์ ทำนองเดียวกันกับนักวิทยา-
ศาสตร์ธรรมชาติที่สามารถพยายามศึกษา
ปรากฏการณ์ธรรมชาติ เป้าหมายของนัก
ศึกษาประวัติศาสตร์จึงเริ่มที่จะมุ่งศึกษาเหตุ
การณ์ต่าง ๆ ตามที่มันเกิดขึ้นจริง ๆ และจาก
การศึกษาดังกล่าวนี้ นักประวัติศาสตร์พยายาม
ที่จะคิดสร้างกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ
ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมขึ้นมา และกระ-
บวนการเหล่านี้จะเป็นที่ยอมรับต่อเมื่อมีพื้น
ฐานทางสังคมขึ้นมา และกระบวนการเหล่านี
จะเป็นที่ยอมรับต่อเมื่อมีพื้นฐานมาจากการ
ศึกษาประวัติศาสตร์เท่านั้น

เมื่อหันมาดูสังคมไทยจะเห็นได้ว่า คน
ไทยเราก็มีความสำนึกในอดีตเป็นพื้นฐาน
สำคัญเหมือนกับสังคมอื่นๆ คนไทยไม่มี
ความสำนึกในทางประวัติศาสตร์ เราเพียงหัน
มาสนใจประวัติศาสตร์จริงๆ ในปลายคริสต์-
ศตวรรษที่ ๑๙ ถ้ามองจากปัจจุบันไปสู่อดีต
ผู้อ่านอาจจะสังเกตเห็นได้ว่า ไทยเรามีการ
ศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ในแง่ต่าง ๆ เหมือน
ชาติตะวันตกแล้ว ถึงแม้ว่าเราจะล้าหลังกว่า
และการศึกษาค้นคว้าไม่จริงจังเหมือนทาง
ยุโรปหรืออเมริกาก็ตาม ผู้เขียนจะกล่าวถึง

เฉพาะการใช้ การเขียน และการเรียนหรือ
ศึกษาประวัติศาสตร์ในประเทศไทยเท่านั้น

คนไทยเรารู้จักใช้อัตถิในการยังชีวิตของ
แต่ละคนและของชาติให้ดำรงอยู่มาตั้งแต่ต้น
แล้ว คนไทยเราได้ใช้อัตถิให้เป็นประโยชน์
ในการดำรงชีวิตอยู่โดยที่เขาไม่รู้ว่าเขากำลัง
ใช้มันอยู่ ความจำเป็นในการสร้างเสถียรภาพ
ของชีวิตในปัจจุบัน และความสำนึกถึงชีวิต
อนาคตทำให้คนหันไปสู่อัตถิในลักษณะต่าง ๆ
กัน เช่น ศึกษาหรือระลึกถึงคำสอนของ
บรรพบุรุษ การปฏิบัติตามประเพณีต่าง ๆ ที่
มีมาแต่อดีต คนไทยส่วนใหญ่จะศึกษาเรื่อง
ราวซึ่งสืบเนื่องมาแต่อดีต เป็นต้น ลักษณะ
ดังได้ยกตัวอย่างมาเป็นการใช้อัตถิโดยที่ผู้
ใช้ไม่รู้ว่าเขากำลังใช้มันอยู่ ผู้อ่านคงจะคุ้น
กับวลีที่ว่า “โบราณท่านห้ามทำอย่างนั้น
อย่างนี้” เป็นต้น วลีดังกล่าวแสดงให้เห็นถึง
ความสำนึกในอดีตเพื่อการดำรงชีวิตที่เหมาะสม
ในปัจจุบัน จากที่อธิบายมาผู้อ่านคงจะจับ
ความหมายของคำว่า “การใช้” ได้แล้ว “การ
ใช้อัตถิ” หมายถึงการศึกษาเรื่องราวในอดีต
ไม่ว่าเรื่องเล็กน้อยหรือเรื่องใหญ่ เมื่อเข้าใจ
อดีตก็เอาตัวอย่างหรือการกระทำในอดีตมา
ปรับใช้เพื่อช่วยให้มีการดำรงชีวิตที่ถูกต้อง
เหมาะสมในปัจจุบัน อันจะมีผลดีต่ออนาคต
ด้วย

คนไทยส่วนมากจะใช้อัตถิหรือสำนึกใน
อดีตในเรื่องที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันทั้งส่วน
ตัวและส่วนที่เกี่ยวกับสังคมที่ตัวอาศัยอยู่ คน
ไทยที่อาศัยอยู่ในภาคต่าง ๆ หรือท้องถิ่นต่าง ๆ
จะมีอัตถิของเขาเอง เช่น ทางภาคใต้ ภาค
เหนือ ภาคกลาง และภาคอีสาน ต่างก็มี
ประเพณีและวิถีทางดำเนินชีวิตที่ผิดเพี้ยนกัน
ไปทั้งที่เป็นคนไทยด้วยกัน

ส่วนที่เกี่ยวกับชาติหรือคนทั้งชาติจะ
สังเกตเห็นได้ว่าเป็นหน้าที่ของผู้ปกครอง
โดยตรง ฝ่ายผู้ปกครองจะเป็นผู้ธำรงรักษา
ประเพณีของชาติไว้รวมทั้งราชพิธีต่าง ๆ ด้วย
ผู้ปกครองหรือกษัตริย์เป็นผู้ที่ยอมรับภาระต่อ
ความสงบสุข ความอยู่ดีกินดี และความ
ปลอดภัยของคนไทยโดยส่วนรวม ดังนั้น
กิจการที่เกี่ยวกับประเทศหรือคนไทยทั้งมวล
จึงเป็นหน้าที่ของกษัตริย์ แม้ประชาชนเอง
ก็สำนึกกว่าหน้าที่นี้เป็นหน้าที่ของกษัตริย์
กษัตริย์หรือผู้ปกครองจึงเป็นผู้ใช้อัตถิ คุณ
สุกิจ นิมมานเหมินท์ ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ถูก
ต้องว่า กษัตริย์ไทยหรือผู้ปกครองไทยเป็น
ผู้ที่ศึกษาประวัติศาสตร์และรู้จักเอาประวัติ
ศาสตร์มาใช้ในการพัฒนาประเทศ และสร้าง
สันติสุขในชาติ เช่น พ่อขุนรามคำแหง และ
พระนารายณ์^(๖) แม้กระทั่งในสมัยรัฐบาล
ทหาร ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา อดีต

๖. สุกิจ นิมมานเหมินท์ “การใช้และความสามารถที่จะใช้ประวัติศาสตร์ในประเทศไทย”, *ปรัชญาประวัติศาสตร์*, กรุงเทพฯ ๑ : โรงพิมพ์พิมพ์เศศ : ๒๕๑๘, หน้า ๒๑๔-๒๑๕

แสดงให้เห็นว่า ประชาชนไม่มีความเกี่ยวข้อง
เรื่องการปกครองประเทศแต่อย่างไร ไม่ว่า
จะปฏิวัติสักกี่ครั้งก็ตาม มีอยู่สิ่งเดียวที่รัฐบาล
ต้องทำและประชาชนถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐ-
บาล คือ การสร้างสรรค์สันติสุข ความ
ปลอดภัย และความอยู่ดีกินดีในหมู่ประชาชน
โดยรวม รัฐบาลทหารเข้าใจอดีตดังกล่าว
จึงเอาสิ่งเหล่านั้นมาใช้ในการปกครองประเทศ
และอีกตัวอย่างหนึ่งของรัฐบาลทหารคือ การ
ยอมรับสถาบันกษัตริย์และศาสนาว่ามีความ
สำคัญต่อสังคมไทยทั้งหมด จากความสำนึก
ในอดีตดังกล่าวทำให้เป็นประโยชน์ในการ
ปกครองประเทศอย่างมากมาจนทุกวันนี้ เป็น
ต้น พอสสรุปได้ว่าคนไทยเรามีความสำนึกใน
อดีตและการใช้อดีตอย่างกว้างขวาง ประชา-
ชนใช้อดีตเพื่อการดำรงชีวิตและการดำเนิน
ชีวิตในสังคม นอกจากนี้การใช้อย่างปรากฏใน
รูปประเพณี วัฒนธรรม การศึกษา เป็นต้น
ส่วนการใช้ประวัติศาสตร์ในประเทศไทยนั้น
ก็เปลี่ยนรูปมาจากการใช้อดีต กล่าวคือ เมื่อ
คนไทยเริ่มมีจิตใจพัวพันกับประวัติศาสตร์
(historical mind) มากขึ้น เขาก็เริ่มศึกษา
ความจริงในอดีต จากข้อเท็จจริงและหลัก
ฐานในอดีตแล้วก็เขียนความจริงของเหตุการณ์
หรือพฤติกรรมของมนุษย์ในอดีตขึ้น เป็น
ความจริงทางประวัติศาสตร์ หรือเป็นหัวข้อ
เขียนหรือรายงานทางประวัติศาสตร์ เช่น

หนังสือเรื่อง พระราชพิธีสิบสองเดือน ของ
รัชกาลที่ ๕ และผลงานต่างๆ ของสมเด็จพระ
กรมพระยาดำรงฯ เป็นต้น นับว่าคนไทยเรา
เริ่มมีจิตใจประวัติศาสตร์ หรือมีความสำนึก
ทางประวัติศาสตร์ขึ้นมา กระบวนการเปลี่ยน
รูปจากการใช้อดีตมาเป็นการใช้ประวัติศาสตร์
ในประเทศไทยเพิ่งจะมีขึ้นในปลายคริสต์-
ศตวรรษที่ ๑๙ และสืบเนื่องมาจนกระทั่งทุก
วันนี้ ส่วนการใช้อดีตที่เกี่ยวกับชาตินั้นเป็น
หน้าที่ของกษัตริย์หรือผู้ปกครองโดยตรง

ความสำนึกในอดีตและประวัติศาสตร์นั้น
มีคุณประโยชน์สำหรับชนทุกชั้น คนโดยทั่ว
ไปเอาอดีตหรือประวัติศาสตร์มาใช้โดยที่เขา
ไม่รู้ แต่คนไม่ค่อยสร้างคุณค่าของอดีตหรือ
ประวัติศาสตร์ ยกเว้นคนกลุ่มน้อย ดังได้
กล่าวมาแล้วตอนต้น ในสมัยปัจจุบันเรามีการ
ใช้ประวัติศาสตร์กันอย่างกว้างขวาง เพราะ
วิชาประวัติศาสตร์ได้พัฒนาการเพิ่มขึ้นใน
สังคมไทยอย่างหนึ่ง และมีการศึกษาวิชา
สังคมศาสตร์สาขาต่างๆ กว้างขวางขึ้น โดยเฉพาะทางรัฐศาสตร์ รัฐศาสตร์การทูตหรือ
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็นต้น วิชา
เหล่านี้ต้องใช้วิชาประวัติศาสตร์เพื่อเข้าใจ
วิวัฒนาการของเหตุการณ์ทางการเมืองและ
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ประวัติศาสตร์
ที่นักรัฐศาสตร์เหล่านั้นศึกษาส่วนใหญ่เป็น
ประวัติศาสตร์ร่วมสมัย (contemporary his-

tory) นักศึกษารัฐศาสตร์และนักศึกษาความสัมพันธระหว่างประเทศ ศึกษาประวัติศาสตร์ร่วมสมัยจะได้ประโยชน์ ๒ ชั้นด้วยกันคือ การศึกษาประวัติศาสตร์ช่วยให้เข้าใจเหตุการณ์ทางการเมือง ทั้งการเมืองในประเทศและการเมืองระหว่างประเทศ ผลงานทางประวัติศาสตร์เป็นผู้ให้ความรู้เหล่านั้นตลอดจนเตรียมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์นั้น ๆ ด้วยประวัติศาสตร์นอกจากช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมทางการเมืองและบ้านอื่น ๆ เป็นลำดับมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน จนเข้าใจปัจจุบันอย่างดีแล้วยังช่วยให้นักรัฐศาสตร์ นักการทูต ตัดสินใจและวางนโยบายทางการเมืองได้อย่างเหมาะสมที่สุด ประโยชน์อีกอย่างหนึ่งคือประวัติศาสตร์มีลักษณะคล้ายปรัชญาที่ช่วยให้นักมีคุณสมบัติที่เด่นและจำเป็นสำหรับชีวิตมนุษย์ คือ ความมีเหตุผล และความคิดวิจารณ์จิตใจของคนที่ศึกษาประวัติศาสตร์จะเป็นจิตใจที่มีความคิดวิจารณ์ (critical mind) ที่เป็นเช่นนั้นเพราะการศึกษาประวัติศาสตร์คือการศึกษาคauseและผลของเหตุการณ์ และการวิจารณ์ก็ต้องใช้เหตุผลที่รอบคอบ ถ้าจะเปรียบประวัติศาสตร์เป็นปรัชญา เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ก็เหมือนตรรกวิทยาจะนั้น ใครก็ตามที่ศึกษาประวัติศาสตร์ เขาจะมีความคิดวิจารณ์เป็นลักษณะสำคัญ นักการทูตที่ไม่รู้ประวัติศาสตร์และไม่ศึกษาประวัติศาสตร์

จะเป็นนักการทูตที่ตีไม่ได้ นักการเมืองหรือผู้ปกครองก็เช่นเดียวกัน ผู้อ่านลองสังเกตบุคคลที่เข้าใจประวัติศาสตร์ และรู้จักเอาประวัติศาสตร์มาใช้ เช่น รัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๖ หลวงวิจิตรวาทการ สมเด็จพระยาตำรารัตนราชูปถัมภ์ เป็นต้น ท่านเหล่านั้นจะมีลักษณะแปลกกว่านักการเมืองหรือผู้ปกครองที่ขึ้นมาปกครองตามหน้าที่โดยไม่ใช้ความสามารถพิเศษของตัวเลย พอสรุปได้ว่า ในสมัยปัจจุบันเราศึกษาประวัติศาสตร์กันมากขึ้น และเอาประวัติศาสตร์มาใช้มากขึ้น แต่สังคมไทยเราปัจจุบันจะเอาทั้งอดีตและประวัติศาสตร์มาใช้ให้เป็นประโยชน์กับชีวิตและชาติหันมาดูอีกแง่หนึ่งของคนไทยกับประวัติศาสตร์ คือ การเขียนประวัติศาสตร์ การเขียนประวัติศาสตร์มีความสำคัญที่สุดในการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ เพราะผลงานทางประวัติศาสตร์ช่วยให้เราเข้าใจเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ความคิดของนักประวัติศาสตร์ และวิธีการเขียนประวัติศาสตร์ในสมัยต่าง ๆ เผอิญไทยเราไม่มีการเขียนประวัติศาสตร์ในสมัยโบราณ ไทยเราเพิ่งเริ่มเขียนประวัติศาสตร์ในสมัยสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ที่แล้วมาเรามีพงศาวดารและตำนานต่าง ๆ ผลงานเหล่านั้นมิใช่ประวัติศาสตร์ แต่เป็นผลงานที่มีเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ปะปนอยู่ มิใช่เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ทั้งหมด ผลงาน

เหล่านี้เป็นประโยชน์มากต่อนักประวัติศาสตร์
แต่นักประวัติศาสตร์ต้องมีความระมัดระวังใน
การศึกษาเรื่องราวเหล่านี้ นักประวัติศาสตร์
ต้องมีความคิดวิจารณ์ และต้องวิเคราะห์ข้อ
เท็จจริงที่มีอยู่ในพงศาวดารอย่างรอบคอบโดย
เทียบเคียงกับข้อมูลหรือหลักฐานที่ได้มาจากที่
อื่นๆ เพื่อประกอบการวิเคราะห์วิจารณ์ เมื่อ
นักประวัติศาสตร์ตรวจสอบข้อมูลรอบคอบ
แล้วก็สามารถใช้ข้อเท็จจริงที่พิสูจน์แล้ว (cer-
tified facts) เหล่านี้มาเขียนประวัติศาสตร์
เรื่องต่างๆ ขึ้นมา การเขียนต้องเขียนอย่างมี
วิจยารณญาณ และกล่าวถึงความคล่องของของ
เหตุผลในเหตุการณ์หรือเรื่องราวนั้นๆ เช่น
เรื่องไทยรบพม่า ของสมเด็จพระยาตาก
ราชานุภาพ ฐานันดรไพร่ ของขจร สุขพานิช
และผลงานอื่นๆ ทั้งของนักประวัติศาสตร์
อาชีพ และนักประวัติศาสตร์สมัครเล่น

การเขียนประวัติศาสตร์มีผลสืบเนื่องมา
จากการศึกษา และการมองเห็นคุณค่าของ
ประวัติศาสตร์ ในผลงานทางประวัติศาสตร์
จึงสามารถศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์
และอิทธิพลของยุคต่างๆ ที่มีผลต่อนักประวัติ
ศาสตร์

จากหลักฐานที่บันทึกด้วยอักษร คนไทย

ในสมัยโบราณไม่มีการศึกษาประวัติศาสตร์
ไม่เข้าใจคุณค่าของประวัติศาสตร์ ไม่มีความ
คิดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เขาจะมีความสำนึก
ในอดีตธรรมดาเท่านั้น และด้วยเหตุนี้เราจะ
ไม่พบผลงานทางประวัติศาสตร์ในสังคมไทย
สมัยโบราณ ซึ่งผิดกับจีนและอินเดีย^{๑)} ที่ยังมี
หลักฐานแสดงว่าเขามีนักประวัติศาสตร์ใน
สมัยโบราณ แต่อย่างไรก็ตาม ความสำนึกใน
อดีตของคนไทยเราก็มีส่วนช่วยให้คนไทยเขียน
ผลงานขึ้นมา ผลงานเหล่านี้จะได้รับอิทธิพล
หรือได้แรงคลใจจากสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ
ได้รับอิทธิพลจากกษัตริย์ หรือนักการเมือง
หรือชนชั้นปกครอง ได้รับอิทธิพลจากศาสนา
และได้รับอิทธิพลจากสิ่งของสำคัญที่มีอยู่ ผล
งานเขียนที่ได้รับอิทธิพลจากผู้ปกครอง ได้แก่
พงศาวดารฉบับต่างๆ เป็นต้น ที่ได้รับ
อิทธิพลจากศาสนาได้แก่ ชินกาลบาตีปกรณ์
และตำนานมูลศาสนา ส่วนงานเขียนซึ่งได้
แรงคลใจมาจากสิ่งของสำคัญที่คนนับถือ และ
ออกมาในรูปตำนานต่างๆ เช่น สิทฺธิคนิทาน
ตำนานพระแก้วมรกต เป็นต้น แม้แต่สมเด็จ
กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ก็ยังได้รับ
แรงคลใจจากวัตถุอยู่ เช่นในเรื่องตำนาน
พระพุทธเจดีย์ แต่พระองค์ศึกษาโดยใช้วิธี

๑. เรื่องของอินเดีย อ่าน A.L. Basham, "The Kashmir Chronicle", *Historians of India, Pakistan and Ceylon*, New York : Oxford University Press, 1967, หน้า ๕๑-๖๖ และบทความเรื่องอื่นๆ ในเล่มเดียวกัน เรื่องของจีน อ่าน John Meskill, *The Pattern of Chinese History*, Boston : D.C. Heath and Company, 1966.

การศึกษาทางประวัติศาสตร์ และใช้โบราณคดีเข้าช่วย ซึ่งเป็นลักษณะที่ต่างจากรื่องราวของสิ่งสำคัญอื่นๆ

การเขียนประวัติศาสตร์ในประเทศไทยมิได้เกิดขึ้นจากวิวัฒนาการภายในสังคมมาแต่เดิม แต่เป็นอิทธิพลที่เราได้รับจากตะวันตกในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ที่เป็นเช่นนั้นเพราะว่าในยุโรปในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ นั้น การศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ขึ้นตัวขึ้นอย่างมาก จุดเริ่มต้นอยู่ที่เยอรมัน และขยายไปอังกฤษและประเทศอื่นๆ ในยุโรป และในศตวรรษเดียวกันนั้นเอง ชาตินิโปลได้ขยายอิทธิพลมาทางตะวันออก เพื่อแสวงหาอาณานิคมหรือตลาดการค้าที่ถาวร และผลที่ชาติต่างๆ ในเอเชียได้รับได้แก่ ความรู้ทางวิชาการสาขาต่างๆ ซึ่งมีประวัติศาสตร์รวมอยู่ด้วย ไทยเราก็ได้รับผลดังกล่าวด้วย จะเห็นได้ว่าตั้งแต่รัชกาลที่ ๔ เป็นต้นมา เราเริ่มปรับตัวและยอมรับอารยธรรมยุโรป ตลอดจนศิลปวิทยาการสมัยใหม่ด้วย

สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงถือกำเนิดมาในท่ามกลางอิทธิพลของวิชาการสมัยใหม่จากตะวันตก ที่สำคัญได้แก่ประวัติศาสตร์และโบราณคดี เนื่องจากสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงเป็นนักปกครองที่สำคัญ พระองค์ทรงมีโอกาสได้พบปะสนทนากับนักวิชาการชาวต่างประเทศ ชาวฝรั่งเศส

ที่มีความรู้ทางโบราณคดี ได้สำรวจลุ่มแม่น้ำโขงโดยตลอด และได้เลยเข้ามาในไทย สมเด็จพระยาดำรงฯ ทรงมีโอกาสดำรงกับนักวิชาการเหล่านั้น ประกอบกับพระองค์ทรงมีพระปรีชาญาณด้านการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์อยู่แล้ว ทำให้พระองค์ทรงสนพระทัยที่จะศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์ของไทยเรา

สืบเนื่องมาจากอิทธิพลทางวิชาการจากตะวันตก ทำให้สมเด็จพระยาดำรงฯ ทรงเริ่มเขียนประวัติศาสตร์ตามแบบสากลขึ้นมาเป็นครั้งแรกในเมืองไทย หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญในสมัยพระองค์มี พงศาวดารและหลักฐานทางโบราณคดี พระองค์ทรงใช้วิจารณ์อย่างลึกซึ้งในการศึกษาข้อมูลหรือหลักฐานทั้งสองอย่าง พระองค์ทรงเป็นผู้ปูพื้นฐานการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ไทยไว้ แม้จะเป็นรูปการศึกษาพงศาวดารในระยะแรกก็ตาม

นักเรียนนักศึกษาโดยทั่วไปรู้จักว่า สมเด็จพระยาดำรงฯ เป็น “บิดาของประวัติศาสตร์ไทย” คำกล่าวนี้มีเหตุผลที่ถูกต้อง เพราะพระองค์เป็นผู้ทรงริเริ่มการเขียน การศึกษาประวัติศาสตร์ไทย แต่ก็มีที่น่าสังเกตอย่างหนึ่งคือ วลีอันทรงเกียรตินี้เราได้รับอิทธิพลมาจากการศึกษาประวัติศาสตร์ ซึ่งนักประวัติศาสตร์ทั่วไปเชื่อว่า Herodotus เป็นบิดาประวัติศาสตร์ แต่ผู้อ่านควรจะสังเกตไว้

ด้วยว่า การเริ่มต้นเขียนประวัติศาสตร์ของ Herodotus และสมเด็จพระยาตำราง ๆ นั้น มีส่วนคล้ายกันในหลายอย่าง เช่น เริ่มเขียนประวัติศาสตร์ถูกต้องตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ ผลงานสำคัญของสมเด็จพระยาตำราง ๆ ก็เหมือนกับ Herodotus คือเขียนเกี่ยวกับสงคราม^{๘)} แต่รายละเอียดปลีกย่อยแตกต่างกันมาก เช่น การเริ่มต้นของ Herodotus เป็นการเริ่มต้นของการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ในลักษณะที่เป็นศาสตร์ ส่วนสมเด็จพระยาตำรางราชานุภาพ เริ่มต้นโดยการเอาวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่ทางตะวันตกเขาศึกษาไว้แล้ว มาศึกษาประวัติศาสตร์ไทย Herodotus เขียนประวัติศาสตร์ขึ้นมาโดยศึกษาจากคำบอกเล่าของผู้ที่ได้พบเห็นเหตุการณ์ และ Herodotus ได้พบปะกับบุคคลเหล่านั้นเป็นการส่วนตัว ลักษณะดังกล่าว เป็นวิธีการที่ถูกต้องที่สุดสำหรับการเขียนประวัติศาสตร์สงคราม เพราะการเขียนประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสงครามที่ดี ผู้เขียนควรจะอยู่ร่วมในสงครามนั้นจึงจะเขียนประวัติศาสตร์สงครามได้ถูกต้อง แต่ Herodotus ไม่ได้ร่วมในสงครามนั้น จึงต้องสอบถามจากผู้ประสบมา ตัวอย่าง ประวัติศาสตร์

สงครามที่ดีได้แก่ผลงานของ Sir Basil Liddell Hart เรื่อง History of the First World War ส่วนปัญหาของการศึกษาประวัติศาสตร์สงคราม ผู้เขียนไม่อาจจะกล่าวละเอียดในที่นี้^{๙)} ส่วนสมเด็จพระยาตำรางราชานุภาพ ทรงเขียนประวัติศาสตร์สงครามโดยใช้ข้อมูลจากพงศาวดารเป็นสำคัญ แต่พระองค์ทรงใช้หลักฐานอื่นประกอบด้วย เช่น หลักฐานทางโบราณคดี จะเห็นได้ว่าพระองค์ทรงใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์สมัยใหม่ และศาสตร์ช่วย (auxiliary sciences) เช่น โบราณคดีเป็นต้น ในการศึกษาประวัติศาสตร์สงคราม และยังมีรายละเอียดอื่นๆ ที่แตกต่างกัน ผู้เขียนจะไม่กล่าวอย่างละเอียด ณ ที่นี้ แต่อย่างไรก็ตามสมเด็จพระยาตำราง ๆ ทรงเป็นบิดาของประวัติศาสตร์ไทยอย่างแน่นอน

สมเด็จพระยาตำราง ๆ ทรงนิพนธ์งานทางประวัติศาสตร์ไว้เป็นจำนวนมาก พระนิพนธ์ประวัติศาสตร์ทุกเรื่องมีลักษณะเด่นคือเป็นงานวิจัยทางวิชาการ ซึ่งเป็นลักษณะที่แท้จริงของหนังสือประวัติศาสตร์^{๑๐)} นักประวัติศาสตร์รุ่นต่อมาจากสมเด็จพระยาตำราง ๆ ก็พยายามศึกษาและเขียนประวัติศาสตร์อย่างมี

๘. สมเด็จพระยาตำราง ๆ เขียน ไทยรบพม่า Herodotus เขียนเกี่ยวกับสงครามเปอร์เซีย

๙. ผู้อ่านท่านใดสนใจโปรดอ่านหนังสือ Political History. ของ G.R. Elton, London : The Penguin Press. 1970, p. 15-22.

๑๐. แดมสุช นุ่มนนท์, ประวัติศาสตร์ ใน ปรินญาประวัติศาสตร์, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์เจเนศ : ๒๕๑๘, หน้า ๕๖

หลักเกณฑ์มากขึ้น แต่เรายังขาดนักประวัติศาสตร์ที่สามารถเขียนผลงานทางประวัติศาสตร์ได้มากเท่าพระองค์ ทั้งที่เรามีนักประวัติศาสตร์ที่สามารถอยู่หลายท่าน ทั้งนักประวัติศาสตร์อาชีพ และนักประวัติศาสตร์สมัครเล่น ผู้เขียนไม่ขอวิเคราะห์ในที่นี้ว่าเป็นเพราะเหตุใด อาจารย์ขจร สุขพานิช ได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า นับแต่สมเด็จพระเจ้าตากสินฯ สิ้นพระชนม์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๔ เราไม่มีนักประวัติศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่พอที่ใคร ๆ จะเคารพเชื่อฟัง พระมติของพระองค์ในเรื่องเนื้อหาเมื่อมีอยู่อย่างใดก็ทำที่จะเป็นอยู่อย่างนั้น^{๑๑} ผู้เขียนเองจะไม่โทษนักประวัติศาสตร์ที่ไม่เขียนประวัติศาสตร์ เพราะนิสัยคนไทยไม่ชอบการเขียนประวัติศาสตร์มาตั้งแต่ต้นแล้ว เรายังอยู่ในช่วงที่กำลังปลูกฝังจิตใจที่เป็นประวัติศาสตร์ (historical mind) ผู้อ่านต้องยอมรับว่าลักษณะดังกล่าวนี้เป็นสิ่งใหม่สำหรับคนไทย บัณฑิตทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาตลอดจนบัณฑิตทางเศรษฐกิจยังมีผลต่อนักประวัติศาสตร์ไทยอย่างมากอีกด้วย ยิ่งเป็นแรงสนับสนุนให้คนไทยเขียนประวัติศาสตร์ คุยตัวอย่างง่าย ๆ เหตุการณ์ ๑๔

ตุลาคม ๒๕๑๖ น่าจะมีนักประวัติศาสตร์ได้ศึกษาวิเคราะห์และเขียนไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษา แต่ปรากฏว่าไม่มีใครได้ศึกษาไว้ในแง่ประวัติศาสตร์เลย ทั้ง ๆ ที่ข้อมูลหลักฐานยังพอหาได้อยู่ นักประวัติศาสตร์ต้องยอมรับว่าเหตุการณ์นี้เป็นเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ เพราะมันเป็นเหตุการณ์ที่มีเหตุเกิด และมีผลโดยสมบูรณ์แล้ว ผู้เขียนเชื่อว่าต่อไปคงจะมีนักประวัติศาสตร์เขียนเรื่องนี้ขึ้นมาสักวันหนึ่งแน่นอน

คราวนี้มาดูเรื่องสุดท้ายที่ผู้เขียนตั้งใจจะเขียนคือ เรื่องการศึกษาหรือการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์^{๑๒} ไทยเรามีหลักสูตรที่กำหนดให้นักเรียนอ่านพงศาวดารมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๓๘ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ จนถึงต้นรัชกาลที่ ๖ ยังไม่มีลักษณะเป็น “ประวัติศาสตร์” การศึกษายังเป็นการศึกษาพงศาวดารอยู่ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะฝึกฝนการอ่านและการจดจำมากกว่าการศึกษาเหตุและผลของเหตุการณ์ต่าง ๆ

ตั้งแต่ปลายรัชสมัยของรัชกาลที่ ๖ เราเริ่มเรียนประวัติศาสตร์ต่างประเทศ เช่น ประกาศต่าง ๆ ในยุโรปและอารยธรรมโบราณ

๑๑. ขจร สุขพานิช. “วิชาประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์ไทย” ใน ข้อมูลจากอดีต, กรุงเทพฯ : ๒๕๑๘, หน้า ๑๒

๑๒. รายละเอียดเกี่ยวกับการเขียนประวัติศาสตร์ โปรดอ่าน บรรณานุกรมแบบเรียนประวัติศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการ ผู้เรียบเรียงคือ คุณสุพรรณิ กาญจนนัฐิ

การขยายตัวทางการศึกษาในอดีตเป็นเหตุให้ คำว่า “ประวัติศาสตร์” เป็นชื่อเรียกวิชาแทน “พงศาวดาร” ตั้งแต่หลังเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมา การเรียนและการศึกษา วิชาประวัติศาสตร์ได้ขยายตัวกว้างขวางเรื่อย ๆ จนถึงปัจจุบัน วิชาประวัติศาสตร์มีการเรียน และศึกษาทั้งในระดับประถม มัธยม และ ระดับอุดมศึกษา และการเรียนการศึกษาจะไม่เน้นเรื่องการเมืองอย่างเดียว แต่จะศึกษากัน เศรษฐกิจและสังคมควบคู่กันไปจนกระทั่ง ทุกวันนี้ ซึ่งเป็นไปในทำนองเดียวกับการ ศึกษาทางตะวันตก

เมื่อไม่นานมานี้การศึกษาวิชาประวัติศาสตร์นิพนธ์ (historiography) และปรัชญา ประวัติศาสตร์ (philosophy of history) เริ่มเข้ามามีความสำคัญในวงการการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยในระดับอุดมศึกษา วิชาทั้งสองนี้มีความสำคัญ คือ ช่วยสร้างคุณค่า และเข้าใจ ประวัติศาสตร์ในความหมายที่แท้จริง และ วิชาทั้งสองนี้ช่วยให้นักศึกษามีจิตใจเป็น ประวัติศาสตร์ขึ้น (historical mind) ซึ่ง ลักษณะเช่นนี้เราไม่เคยมีมาก่อน วิชาทั้งสองนี้เป็นวิชาที่นักศึกษามาก แต่มีปัญหายุ่งยาก ประการด้วยกันเมื่อเรารับเข้ามาศึกษาในสังคม ไทย

ปัญหาประการแรก ในการศึกษาวิชา ประวัติศาสตร์นิพนธ์ และปรัชญาประวัติศาสตร์ ได้แก่เรื่องผู้สอน ผู้สอนวิชาทั้งสองนี้ ต้องมีความรู้และเข้าใจวิชาทั้งสองอย่างดีที่สุด เพราะเหตุว่าวิชาทั้งสองนี้มีความคิดที่ลึกซึ้ง และซับซ้อนเป็นโครงสร้างสำคัญ หากผู้สอน ไม่เข้าใจความคิดที่ลึกซึ้ง และความซับซ้อน ของวิชาเหล่านี้แล้ว อาจจะถ่ายทอดความเข้าใจหรือความคิดที่ไม่ถูกต้องให้นักศึกษาได้ ความจริงแล้วไม่ว่าจะสอนวิชาใดก็ตาม ผู้สอน ต้องมีความรู้วิชานั้น ๆ อย่างดีเสียก่อน แต่ การสอนวิชาทั้งสองนี้นอกจากจะต้องรู้ และ เข้าใจแล้ว ยังต้องใช้ความระมัดระวังในการ เข้าใจอย่างมากด้วย ฉะนั้น โดยทั่วไปผู้ที่ จะ เข้าใจและสามารถสอนวิชาได้อย่างได้ผล ต้อง เป็นผู้ที่เข้าใจประวัติศาสตร์อย่างดีแล้ว ตัว อย่างที่พอจะมองเห็นได้ชัด เช่น E.H. Carr และ G.R. Elton เป็นต้น ความเข้าใจ ประวัติศาสตร์ที่ดีแล้วนั้น หมายถึงการเขียน ประวัติศาสตร์เป็น ถ้าผู้สอนประวัติศาสตร์ เป็นนักประวัติศาสตร์ที่แท้จริง เขาต้อง ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ในการศึกษา หลักฐานทางประวัติศาสตร์ เพื่อจะได้รู้ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ และในที่สุดเขาจะ ได้รู้ความจริงทางประวัติศาสตร์จากข้อเท็จจริงเหล่านั้น เมื่อเขาเข้าใจความจริงใน

ประวัติศาสตร์ ก็สามารถถ่ายทอดความจริงทางประวัติศาสตร์เหล่านั้นเป็นลายลักษณ์อักษร (Written History) หรือเป็นคำพูด (Spoken History) ความจำเป็นที่ผู้สอนสองวิชาต้องเขียนประวัติศาสตร์ก่อน หรือมีผลงานมาก่อนนั้น มีความสำคัญอยู่ ๒ ประการ คือ ผู้สอนจะเข้าใจเหตุการณ์ แนวโน้มหรือกระบวนการทางประวัติศาสตร์อย่างดี เขาจึงถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้ไม่ว่าโดยวิธีเขียนหรือพูด แต่การพูดที่ไม่มีการจดจำหรือบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ก็ไม่อาจพิสูจน์ความรู้ความสามารถของนักประวัติศาสตร์ต่อสาธารณชนได้ การที่ผู้สอนหรือนักประวัติศาสตร์อาชีพเข้าใจเหตุการณ์, แนวโน้ม, กระบวนการหรือความคิดทางประวัติศาสตร์ ก็เท่ากับว่าเป็นการปูพื้นฐานสำคัญสำหรับเข้าใจแนวความคิดและทฤษฎีอันลึกซึ้งและซับซ้อนได้อย่างถูกต้อง และสามารถตัดสินใจหรือวิจารณ์ความคิดเหล่านั้นได้เหมาะสมหรือไม่ ถูกต้องตามความจริงหรือไม่ เหล่านี้เป็นต้น อีกประการหนึ่ง การที่นักประวัติศาสตร์ หรือผู้สอนประวัติศาสตร์ทั้งสองนี้ต้องเขียนประวัติศาสตร์ก่อน ก็มีความสำคัญอยู่อีกว่า ถ้าเขาเข้าใจวิธีการของประวัติศาสตร์ และวิธีการเขียนประวัติศาสตร์ตามที่นักวิชาการยอมรับกันในปัจจุบันเขาก็สามารถเขียนประวัติศาสตร์

ก่อนก็มีความสำคัญอยู่อีกว่า ถ้าเขาเข้าใจวิธีการของประวัติศาสตร์ และวิธีการเขียนประวัติศาสตร์ตามที่นักวิชาการยอมรับกันในปัจจุบัน เขาก็สามารถเขียนประวัติศาสตร์ให้ถูกวิธีได้ และที่สำคัญคือความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเขียนประวัติศาสตร์ที่ถูกต้องแล้วนั้น จะมีประโยชน์อย่างมากที่จะใช้วิจารณ์งานเกี่ยวกับงานเขียนทางประวัติศาสตร์ที่แล้งมา แม้กระทั่งงานเขียนในปัจจุบัน ผู้เขียนจึงมีความคิดเห็นว่าผู้สอนสองวิชานี้ต้องมีลักษณะดังที่ได้กล่าวมานั้น การศึกษาทั้งสองวิชานี้ยังใหม่อยู่สำหรับเมืองไทย ปัญหาผู้สอนจึงมีความสำคัญมาก

ปัญหาประการที่สองที่เมืองไทยเรากำลังประสบอยู่ ในการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ นิพนธ์และปรัชญาประวัติศาสตร์ ได้แก่ เรื่องศัพท์เฉพาะ (terminology) ผู้อ่านคงทราบอยู่แล้วว่าวิชาทั้งสองเป็นวิชาของชาติตะวันตก (ทำนองเดียวกับวิชาสมัยใหม่ทั้งหลาย เราต้องเอาเนื้อหาวิชาของเขามาศึกษา เราจึงจำต้องรู้ศัพท์เฉพาะของเขาด้วย ถ้าเราไม่รู้ศัพท์เฉพาะแล้วยากที่เราจะเข้าใจวิชาของเขาได้)

ในยุโรปและอเมริกาเขาก็ประสบปัญหาเรื่องศัพท์เฉพาะที่จะใช้แสดงความคิด และความหมายที่ถูกต้อง จึงมีนักปรัชญาเข้ามา

ช่วย เช่น ศาสตราจารย์ Sidney Hook^(๑๓) เป็นต้น เมื่อเรารับเอาวิชาทั้งสองเข้ามาศึกษา เท่ากับว่า เรารับปัญหาที่มีอยู่ในประเทศทางตะวันตกเข้ามาด้วย ซึ่งผู้สอนและผู้ศึกษา ตลอดจนนักวิชาการควรจะติดตามศึกษาอยู่ แล้ว เรากลับมาสร้างปัญหาขึ้นเมื่อเอามาใช้เป็นภาษาไทยอีก ถ้าเราต้องการใช้วิชาทั้งสองนี้แพร่หลายในสังคมไทย เราควรเขียนเป็นภาษาไทย ปัญหาจึงมีอยู่ว่าเราต้องบัญญัติศัพท์ใหม่ขึ้นมาใช้ เมื่อเป็นเช่นนี้เราก็คงต้องอาศัยนักภาษาศาสตร์ในการบัญญัติคำ และนักปรัชญาประวัติศาสตร์ในการให้ความหมายของคำตามความคิดและความหมายที่แท้จริง แต่ขณะนี้เมืองไทยเรายังไม่มีการดำเนินการด้านนี้ ศัพท์บางคำเราไม่มีเป็นภาษาไทย เช่น frame of reference หรือ personal equation ผู้เขียนเองก็ไม่ทราบว่าจะเรียกเป็นภาษาไทยอย่างไร ส่วนบางคำเราก็พอจะรู้ศัพท์ในภาษาไทย เช่น change, development และ progress แต่ความหมายในทางประวัติศาสตร์มันมีของมันเฉพาะ ในบางครั้ง progress มีความหมายเหมือน change และ development เป็นต้น ผู้เขียนเชื่อว่าเมื่อนักภาษาศาสตร์และนักปรัชญาประวัติศาสตร์ ได้ร่วมมือกันมากขึ้น เราคงจะมีการบัญญัติศัพท์เฉพาะใช้

อย่างแน่นอน

ปัญหาอีกอย่างหนึ่งเกิดขึ้นในสังคมไทย เมื่อเรารับเอาวิชาทั้ง ๒ มาคือ เมื่อนักประวัติศาสตร์หันไปสนใจวิชาทั้งสองมากขึ้น คนไทยเรามีนิสัยไม่ชอบเขียนประวัติศาสตร์เป็นพื้นฐานอยู่แล้ว วิชานี้อาจช่วยคุณนักประวัติศาสตร์ให้หางเห็นตัวประวัติศาสตร์มากขึ้น เพราะวิชาประวัติศาสตร์นิพนธ์ และปรัชญาประวัติศาสตร์ต่างจากตัวประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์คือการศึกษากิจการกระทำต่างๆ ของมนุษย์ หรือเหตุการณ์ในอดีตและการกระทำเหล่านั้นนักประวัติศาสตร์ศึกษาได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โดยใช้วิธีการของประวัติศาสตร์ เมื่อเขาได้รู้ความจริงแล้วก็เอาเรื่องราวเหล่านั้นมาเขียนขึ้นใหม่ (reconstruct) นี่เป็นประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์นิพนธ์ศึกษาเรื่องเทคนิคและวิธีการเขียนประวัติศาสตร์ในยุคต่างๆ จนถึงปัจจุบัน หรือพูดอีกอย่างหนึ่งคือ ศึกษาวิวัฒนาการของการเขียนประวัติศาสตร์ ส่วนปรัชญาประวัติศาสตร์ศึกษาความคิดของนักปรัชญาประวัติศาสตร์ และศึกษาความคิดและทฤษฎีในการเขียนประวัติศาสตร์ นักประวัติศาสตร์ ควรศึกษาประวัติศาสตร์นิพนธ์และปรัชญาประวัติศาสตร์ แต่ไม่ควรทอดทิ้งหรือละความพยายามที่จะสร้างผลงาน

๑๓. ท่านได้ศึกษาและเขียนไว้ในหนังสือของ The Social Sciences Research Council สหรัฐอเมริกา เล่มที่ ๕๔, หน้า ๑๐๘-๑๓๐.

ทางประวัติศาสตร์ ในยุโรปและอเมริกัน
ประวัติศาสตร์ที่สนใจปรัชญาประวัติศาสตร์
ส่วนมากจะเป็นนักปรัชญาซึ่งแทบไม่มีผลงาน
ทางประวัติศาสตร์ แต่มีผลงานทางปรัชญา
ประวัติศาสตร์หรือประวัติศาสตร์นิพนธ์แทน

สำหรับเมืองไทยเรา การศึกษาวิชาทั้ง
สองนี้กำลังตื่นตัว ในขณะที่การศึกษาตัว
ประวัติศาสตร์ยังไม่ค่อยก้าวหน้าไปเท่าใดนัก
เรามีแต่ประวัติศาสตร์ที่พูดกันมากกว่าประวัติ
ศาสตร์ที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร

